

УДК 33.332.1

Н. А. Петрищенко,
старший викладач кафедри економіки підприємства,
Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ В УКРАЇНІ

N. Petryshchenko,
senior lecturer in business economics, Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture, Odessa

FORMATION PROBLEMS OF REGIONAL STRATEGIES IN UKRAINE

Розглянуто процес поступового приєднання України до європейської спільноти, в зв'язку з чим необхідно формування нових стратегій як на загальнодержавному рівні, так і на рівні регіонів. Постає питання щодо розробки та реалізації найбільш доцільного варіанту регіональної стратегії в умовах трансформації адміністративно-територіального устрою. Виявлено нагальні проблеми: концентрація влади та фінансових ресурсів на державному рівні призвела до розбалансованої системи місцевого самоврядування та викликала вертикальні та горизонтальні фіскальні дисбаланси. Проаналізовано існуючі заходи по децентралізації влади, реформуванню адміністративно-територіального устрою в Україні. Розглянуто практику ЄС по використанню програмного підходу до розвитку регіонів на принципах додаткового фінансування та субсидіарності. Також приділено увагу формуванню локальних полюсів розвитку, кластерів. Зроблено висновки щодо необхідності законодавчої підтримки в більш повному обсязі та з урахуванням складного економічного становища, розробки системи мотивації впровадження реформ.

Reviewed the process of gradual accession of Ukraine to the European community, therefore the need to form new strategies at the national level and at the regional level. The question arises as to develop and implement the most appropriate version of a regional strategy in terms of transformation of administrative-territorial system. Discovered pressing problems: the concentration of power and financial resources at the state level led to unbalanced system of local government and caused a vertical and horizontal fiscal imbalances. Analyze the existing measures for decentralization of power, reforming administrative and territorial structure of Ukraine. Reviewed the practice of the EU on the use of a programmatic approach to regional development on the principles of subsidiarity and additional funding. Also paid attention to the formation of poles of local development clusters. The conclusions on the need for legislative support more fully and taking into account the difficult economic situation, development motivation system reforms.

*Ключові слова: регіональна економіка, кластер, реформування, Євроінтеграція, державна підтримка.
Key words: regionaleconomy, cluster, reform, Europeanintegration, governmentsupport.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Враховуючи процес поступового приєднання України до європейської спільноти, при вирішенні питань регіонального розвитку слід акцентувати увагу на загальні тенденції реформування у державі. Маючи на меті євроінтеграцію, країна зіштовхнулася з неможливістю реалізації неадаптованого до українських реалій варіанту по вибору ефективної стратегії розвитку. Для розв'язання цієї проблеми необхідно проаналізувати існуючий світовий досвід з метою обрання найбільш доцільного шляху становлення економіки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

У наукових дослідженнях вітчизняних фахівців представлено широкий спектр розробок щодо регіональних стратегій розвитку. Зокрема, О.М. Голвазін досліджував економічний аспект поліцентричності територіального розвитку [1], Т.Г. Гільберг [2], Н.Ю. Мушчинська [3], Н.О. Байстрюченко [4] розглядали питання щодо збалансованого розвитку регіону, Самой-

Рис. 1. Основи формування регіональної політики в розвинутих країнах

лік М.С., Онищенко С.В., Голік Т.Ю. [5] — розвиток з урахуванням екологічної складової, Кизим М.О., Хаустова В.Є. [6] аналізували механізми формування клас-терів та їх вплив на регіональну економіку.

Однак питання, пов'язані з проблемами інтеграції України до системи світового господарства в контексті забезпечення переходу до ефективної економіки та формування доцільних форм бізнесу в регіоні, створення дієвих регіональних стратегій, потребують особливої уваги.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Сучасний стан економіки та процес трансформації адміністративно-територіального комплексу країни вимагають більш детального підходу до формування стратегій регіонального розвитку та аналізу існуючих варіантів вирішення цієї проблеми у світовому досвіді.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Для України нагальною проблемою є той факт, що в останні роки розширення господарської самостійності підприємств призвело до відтоку інвестиційних ресурсів з виробничої сфери. Інвестори вкладали кошти в проєкти з більш короткими строками окупності та високою прибутковістю, що характерно для торгових та фінансових ринків. Також в останні роки спостерігалася концентрація влади та фінансових ресурсів на державному рівні, наслідком чого стала розбалансована система місцевого самоврядування та повна залежність адміністративно-територіальних одиниць від центру. Відстежується наявність вертикальних та горизонтальних фіскальних дисбалансів.

Вертикальний дисбаланс означає, що обсяги фінансових ресурсів певного рівня влади не відповідають обсягам обов'язків та задач, що на них покладаються, тобто недостатнє фінансування окремої владної установи перешкоджає забезпеченню суспільних та державних послуг.

Горизонтальний дисбаланс демонструє відсутність відповідності фінансування одної чи декількох адміністративно-територіальних одиниць єдиного рівня щодо поставлених їм завдань.

Уряд розглядає децентралізацію влади як механізм поширення можливостей суспільства та підвищення добробуту громадян за рахунок використання власних ресурсів у найбільш доцільній формі. Тоді як федералізація розглядається в розрізі України як екстенсивний шлях розвитку, що призведе до концентрації влади в регіонах та збільшення бюрократичних перешкод.

Основними напрямками реформування прийнято наступні положення [7]:

- Забезпечення бюджетної автономії та фінансової самостійності місцевих бюджетів.

- Стимулювання громад до об'єднання та формування спроможних територіальних громад.

- Закріплення за місцевими бюджетами стабільних джерел доходів та розширення дохідної бази місцевих бюджетів.

- Визначення нового механізму бюджетного регулювання та вирівнювання.

- Надання нових видів трансфертів та посилення відповідальності профільних міністерств за реалізацію державної політики у відповідних галузях.

- Децентралізація податкових повноважень та чіткий розподіл компетенцій, сформований за принципом субсидіарності.

Регіональна політика ЄС виходить з позицій використання програмного підходу до розвитку регіонів, партнерських відносин різних суспільних секторів на рівнях управління від національного до місцевого. Використовуються принципи додатковості фінансування та субсидіарності [8], тобто відбувається концентрація фінансових ресурсів у регіонах, які цього найбільш потребують.

В європейському законодавстві принцип субсидіарності означає, що рішення приймаються не з вищого рівня влади та розповсюджуються до громад, а на нижчих ланках, та потім підтверджуються державою. Тобто, Уряд повинен вдаватися до будь-яких заходів тільки в тому випадку, якщо його рішення має більш доцільні та ефективні наслідки. В іншому випадку рішення приймається на рівні суспільства.

Досить часто використовується на практиці концепція кластерного підходу. Її принципи базуються на формуванні локальних полюсів розвитку, кластерів. Кластери — об'єднання підприємств різних галузей, що не зливаються в єдину структуру, а співпрацюють у межах спільної стратегії розвитку [9, с. 241] та об'єднують свої ресурси з метою створення конкурентоспроможних товарів і послуг на внутрішньому і зовнішньому ринках. Поняття підприємницького кластеру слід розглядати як об'єднання зацікавлених в сумісному виробництві суб'єктів господарювання, що мають близьке географічне розташування та є внутрішніми стейкхолдерами відносно один одного. Тобто, їх взаємозв'язки стосуються виробничої чи комерційної діяльності в теперішньому або майбутньому часі. Особливістю кластерної

Таблиця 1. Зміни у підходах до розробки регіональних стратегій розвитку

Існуючий підхід	Наявні проблеми	Дії	Пропозиції
Регіональні диспропорції у розвитку	- Міграція працездатного населення. - Погіршення соціально-економічного стану. - Неefективне використання ресурсів	Адміністративно-територіальна реформа	Збалансований регіональний розвиток в основі планів. Підтримка існуючої реформи інформаційно та фінансово
Компенсація втрат регіонам з низьким рівнем розвитку	- Виплати з бюджету. - Відсутність мотиваційних заходів та механізмів стимуляції економічної активності	Розробляються зміни до Бюджетного кодексу з метою справедливого підходу до фінансування дотаційних регіонів [12]	Надання регіонам більшої самостійності для саморозвитку. Вирівнювання фіскальних дисбалансів. Впровадження міжрегіональних кластерів
Низький рівень інфраструктури деяких регіонів	- Занепад промисловості - Низький рівень конкурентоспроможності регіону	Урядом передбачено в 2015 році 2,9 млрд грн. на розвиток регіонів. 728 проєктів вже розпочато [13]	Стимулювання партнерських відносин з приватним бізнесом. Розробка системи мотивації щодо залучення приватного капіталу

системи є збереження конкуренції в середині кластеру.

Слід зауважити, що навіть при повноцінній взаємовигідній співпраці в регіоні, що працює на кластерній основі, не вдається одразу забезпечити повну узгодженість дій та погодження загальних принципів існування такої спільноти. До того ж, кластеризація в депресивних регіонах призводить до подальшого погіршення їх стану. Важливо забезпечити підтримку областей, які по рівню концентрації ресурсів знаходяться в гіршому становищі, не тільки впровадженням громадських об'єднань, але й цілеспрямованими діями держави. Саме на державному рівні повинні забезпечитися співробітництво та тісний взаємозв'язок між регіонами. Основи формування сучасної регіональної політики відображено на рисунку 1.

Усі вказані властивості притаманні й Україні. Так, на прикладі виконання будівельних робіт та капітальних інвестицій за 2015 рік можна виявити підтвердження територіальній економічній концентрації — на м.Київ за січень-жовтень припадає 22.85% з загального обсягу проведених будівельних робіт та 40% загального обсягу капітальних інвестицій. Для порівняння, наступний за обсягом показник приходиться на Дніпропетровську область — 10.85% в обсягу будівельних робіт та 8.86% капітальних інвестицій. Інші показники значно нижчі [10].

Таким чином, у зв'язку з визначеними диспропорціями, Україні необхідна адаптація деяких аспектів стратегій розвитку адміністративно-територіальних одиниць з урахуванням нерозвиненості регіональної політики за всі роки її існування. Насамперед, слід звернути увагу на проблему соціально-економічних диспропорцій [11]. В деяких регіонах країни значно нижчий рівень якості забезпечення соціальних послуг, спостерігається погіршення соціально-економічних умов та екологічних чинників, що, в свою чергу, може призвести до розбалансованості розвитку держави в цілому, погострення політичної нестабільності. Міграція працездатного населення до міст країни та за кордон, де концентрується капітал і більш вигідні умови праці, посилює занепад сільських територій.

Зараз відбуваються зміни у підходах до визначення регіональної політики та при розробці стратегій розвитку.

Поступовий перехід в практиці управління регіонами до принципів ЄС повинен починатися з чіткого роз-

межування повноважень центральних та місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в ході адміністративної реформи.

На державному рівні необхідна законодавча підтримка щодо визначення принципів регіональної політики, їх направленість на ефективність використання наявних ресурсів. Крім того, розроблені програми повинні враховувати обмеженість фінансових ресурсів та нестабільність зовнішнього середовища. Тобто, в даному випадку мається на увазі перерозподіл владних повноважень між центром та регіонами на користь останніх для обрання найбільш ефективного шляху щодо використання внутрішнього потенціалу адміністративно-територіальної одиниці. Окремо слід приділити увагу програмам соціально-економічного регіонального розвитку та моніторингу стандартної статистичної системи результатів їх впровадження.

Завдання Уряду полягає, з одного боку, в формулюванні принципів збереження України як унітарної держави, узгодженні інтересів регіонів із загальнодержавними і міжрегіональними, а з другого — в розробці дієвої можливості передачі регіонам повноважень у вирішенні проблем соціально-економічного розвитку.

Згідно з Конституцією України [14], територіальний устрій ґрунтується на засадах єдності та цілісності території країни, поєднанні централізації та децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості соціально-економічного розвитку регіонів з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій.

Глобалізація економіки призводить до концентрації ресурсів в містах, де є передумови до їх застосування, і викликає занепад інших територій країни. Від цього погіршується стан комунікацій, що не мають належного догляду та модернізації. Дорожня інфраструктура в Україні майже відсутня. Протириччя між перевагами, що пов'язані з агломерацією, та занепадом депресивних регіонів є підставою для детального аналізу подальшої стратегії розвитку країни. Дослідження ОЕСР свідчать, що місто, в яке направлений рух мігрантів, може досягти рівня, при якому вже не буде спостерігатися зростання економічних показників, що приведе до втрати його конкурентоспроможності. Тобто, навіть потенційно конкурентоздатний регіон з наявністю власних ресурсів та робочої сили, при застосуванні невдалої стра-

Рис. 2. Основи регіональної політики

тегії розвитку та надмірному притоку мігрантів, не отримує очікуваного соціально-економічного ефекту.

Таким чином, слід зробити висновок, що регіональна політика повинна бути спрямована на адміністративно-економічну оптимізацію відносин між центром і територіями з метою забезпечення збалансованого розвитку за рахунок максимально ефективного використання наявних внутрішніх і залучення зовнішніх ресурсів.

Основи державної регіональної політики відображено на рисунку 2.

Пріоритети розвитку країни в цьому напрямку відображено в наступних законодавчих документах: Закони України "Про засади державної регіональної політики" [15], "Про співробітництво територіальних громад" [16], "Про добровільне об'єднання територіальних громад" [17], "Про стимулювання розвитку регіонів" [18] зі змінами та доповненнями, та інші.

У Законі України "Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року" [19] вказано, що "наростання дисбалансу в економічно-соціальному розвитку на регіональному та місцевому рівні ускладнює реалізацію єдиної політики у сфері соціально-економічних перетворень, збільшує загрозу виникнення регіональних криз, дезінтеграції національної економіки; перешкоджає формуванню загальнодержавного ринку товарів і послуг; не дає змоги повною мірою використовувати потенціал міжрегіонального та прикордонного співробітництва; ускладнює розв'язання екологічних проблем". Ситуація погіршується економічною кризою та нестабільністю внутрішнього та зовнішнього середовища.

Необхідне подальше чітке законодавче розмежування повноважень щодо управління регіонами між центральними та місцевими органами державної влади, органами самоврядування відповідно до принципів децентралізації та з додержанням загальнодержавних інтересів.

З метою підтримки вищезазначеної стратегії доцільно розробити та реалізувати механізм державної підтримки, тобто створення фінансових та організаційно-правових умов для її успішного впровадження. Також слід звернути увагу на мотиваційні заходи щодо сприяння децентралізації та співпраці з приватним капіталом у сферах соціального значення.

У цьому напрямі вже зроблено перші кроки — набравший чинності в березні 2015 року Закон України "Про добровільне об'єднання територіальних громад" демонструє досить інноваційний погляд на децентралізацію України. В ньому розроблено новітні заходи щодо механізму добровільного об'єднання територіальних

громад, метою якого є створення самодостатніх територіальних громад, що в змозі регулювати напрямки своєї діяльності та розподіляти фінансові ресурси в рамках діючого законодавства. Вважається, що вказане посилить мотивації локальних людських спільнот (громад) до саморозвитку на основі ефективного використання місцевих ресурсів і власних можливостей.

Прикладом фінансової мотивації з боку держави є положення, в яких вказано, що такі об'єднання зможуть використовувати 60% податку на доходи фізичних осіб, що раніше передавали на вищі рівні бюджету, замість 25% [20]. На жаль, гостро не вистачає ідейних аспектів мотивації. Слід використовувати більш широкий підхід до стимулювання.

Роль державного керівництва полягає в управлінні, регулюванні та координації дій інституціональних створень. У рамках концепції адміністративної реформи слід розглядати наступні напрями:

- розробка певної правової бази, яка передбачає реалізацію регулятивного аспекту державного управління;

- створення принципово нових організаційних структур та програм переходу до запропонованого типу існування, налагодження фінансово-економічних відносин з ними, що відноситься до управлінської функції;

- кадрове забезпечення нововведень, наукова та інформаційна підтримка, яка має реалізовуватись як координація з боку держави.

Таким чином, держава має не тільки запропонувати громадські об'єднання для самоокупності та саморегуляції, тобто, частково позбавитися відповідальності за їх подальший розвиток. На думку автора, територіальні громади слід підтримувати інформаційно, пропонувати участь у тендерах та заключати державні контракти, виявляти можливі подальші напрямки для розвитку. В сільських громадах просто не вистачить ні фінансових, ні інтелектуальних ресурсів для сталого розвитку з початку їх створення.

Позитивним слід відзначити рішення Уряду, за яким громадськість отримала доступ до інформації про проекти фінансування на on-line платформі, розробленої Мінрегіоном для здійснення прозорого відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть фінансуватися за рахунок коштів Державного фінансування розвитку регіонів у 2015 році. На сайті розміщено: нормативно-правову базу ДФРР; перелік інвестиційних програм і проектів в розрізі регіонів, з визначенням їх статусу та описом [21]. Ці заходи мають сприяти поживленню економіки, прозорим тендерам.

Однак, розробка ефективної стратегії розвитку потребує не тільки обробки достатньо великого масиву інформації з різних напрямків, але й професіоналізму та глибокого розуміння економічних процесів, застосування сучасних інформаційних технологій. Тільки на такому підґрунті можна забезпечити прийняття результативних управлінських рішень.

Успіх в трансформації адміністративно-територіального комплексу значною мірою залежатиме від того, наскільки якісно та вчасно Уряд країни впровадить необхідні умови для повноцінного функціонування новостворених громадських об'єднань.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Досягнення позитивних зрушень можливо не тільки за умови наявності матеріально-технічних, кадрових та інформаційних ресурсів. Головною складовою реформ є бажання людей змінити існуюче положення до прогресивного, економічно доцільного, що вказує на необхідність дієвої мотивації. Отже, вирішення проблеми підвищення ефективності проведення реформ в Україні нерозривно пов'язано з розробкою системи мотивації та механізмів стимуляції на всіх рівнях господарювання. А важливою передумовою для створення нового, ефективного типу адміністративно-територіальних одиниць, що успішно розвиваються та спроможні до самоорганізації, є розробка дієвої мотиваційної системи на всіх рівнях: "особистість — організація — галузь — держава".

Література:

1. Голвазін О.М. Поліцентричність територіального розвитку: Економічний аспект [Електронний ресурс] / О.М. Голвазін // Ефективна економіка. — №2. — 2015. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3801>
2. Гільберг Т.Г. Хмельницька область: трансформація структури господарства та пріоритети збалансованого розвитку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук: спец. 11.00.02 "економічна та соціальна географія" / Т.Г. Гільберг. — Київ, 2005. — 21 с.
3. Мушинська Н.Ю. Збалансований розвиток регіону: Теоретичний аспект [Електронний ресурс] / Н.Ю. Мушинська // Ефективна економіка, №2. — 2014. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3383>.
4. Байстрюченко Н.О. Теоретичні основи забезпечення збалансованого розвитку регіону [Текст] / Н.О. Байстрюченко // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. — 2012. — №1. — С. 96—101.
5. Самойлік М.С. Збалансований еколого-економічний розвиток регіону через вирішення проблем у сфері поводження з твердими побутовими відходами (на прикладі Полтавської області) [Електронний ресурс] / М.С. Самойлік, С.В. Онищенко, Т.Ю. Голік // Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка. — 2011. — Режим доступу: <http://www.kdpu-nt.gov.ua/work/zbalansovani-ekologo-ekonom%D1%96chnii-rozvitok-reg%D1%96onu-cherez-vir%D1%96shennya-problem-u-sfer%D1%96-povodzhe>
6. Кизим М.О. Український досвід формування кластерних структур / М.О. Кизим, В.Є. Хаустова. // Проблеми економіки. — 2012. — №1. — С. 3—11.
7. Пропозиції щодо удосконалення проекту Закону України "Про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо бюджетної децентралізації)" (реєстр. № 4435а) та до Податкового кодексу України (в частині зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.minregion.gov.ua/attachments/content-attachments/3561/Zminu_budget.pdf
8. Наврузов Ю. Регіональна політика в Україні: проблеми, принципи, перспективи / Ю. Наврузов // Управління сучасним містом. — 2001. — №1—3 (1). — С. 41—50.
9. Соколовська І.П. Кластерна стратегія розвитку бізнесу: світовий досвід та практика в Україні / І.П. Соколовська // Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні: [Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (15—17 травня 2007 р., Ялта)]. — К.: КНТЕУ, 2007. — С. 241—242.
10. Будівництво [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. — 2015. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
11. Реутов В.Є. Закономірності і парадигми регіонального розвитку [Електронний ресурс] / В.Є. Реутов // Ефективна економіка. — №9. — 2010. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=319>
12. Дотаційні регіони мають фінансуватися центральним і місцевими бюджетами "50 на 50" [Електронний ресурс] // Урядовий портал. — 2015. — Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=248363911
13. Міжвідомча комісія розглянула ще 108 проєктів, які пропонуються до фінансування у 2015 році за рахунок коштів ДФРР [Електронний ресурс] // Міністерство регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства. — 2015. — Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/news/mizhvidomchakomisiya-rozglyanula-sche-108-proektiv-yaki-proponuyutsya-do-finansuvannya-u-2015-roci-za-rahunok-koshtiv-dfrr-185878/>
14. Конституція України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. — 1996. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
15. Закон України "Про засади державної регіональної політики" [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. — 2015. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/156-19>
16. Закон України "Про співробітництво територіальних громад" [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. — 2014. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>
17. Закон України "Про добровільне об'єднання територіальних громад" [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. — 2006. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
18. Закон України "Про стимулювання розвитку регіонів" [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. — 2006. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/anut/2850-15>

19. Закон України "Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року" [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. — 2006. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>

20. Дем'яненко Л. Добровільне об'єднання територіальних громад — позитивні зміни у сфері децентралізації влади [Електронний ресурс] / Л. Дем'яненко // Центр досліджень соціальних комунікацій. — 2015. — Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=968:rozvitok-teritorialnikh-gromad&catid=8&Itemid=350

21. Уряд відкрив доступ до 2,5 мільярдів гривень на фінансування проєктів регіонального розвитку [Електронний ресурс] // Впроваджуємо реформи. — 2015. — Режим доступу: <http://reforms.in.ua/ua/news/uryad-vidkryv-dostup-do-25-milyardiv-gryven-na-finansuvannya-proektiv-regionalnogo-rozvytku>

References:

1. Holvazin, O. M. (2015), "Polycentric territorial development: economic dimension", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol.2, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3801> (Accessed 10 Oct 2015).

2. Hil'berh, T. H. (2005), "Khmelnysky region: transformation of structure of economy and sustainable development priorities", Ph.D. Thesis, *Economy and Social Geography*, The National Academy of Science of Ukraine Institute of Geography, Kyiv, Ukraine.

3. Muschyn's'ka, N. Yu. (2014), "Balanced regional development: theoretical aspect", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 2, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3383> (Accessed 7 Aug 2015)

4. Bajstriuchenko, N. O. (2012), "The theoretical basis for balanced development of the region", *Visnyk Sum's'koho derzhavnogo universytetu. Seriya Ekonomika*, vol. 1, pp. 96—101.

5. Samojlik, M. S. Onyschenko, S.V. and Holik, T.Yu. (2011), "Balanced Ecological and economic development of the region by addressing problems in the area of solid waste", *Poltav's'kyj natsional'nyj tekhnichnyj universytet imeni Yurii Kondratiuka* [Online], available at: <http://www.kdpu-nt.gov.ua/work/zbalansovanii-ekologo-ekonom%D1%96chnii-rozvitok-reg%D1%96onu-cherez-vir%D1%96shennya-problem-usfer%D1%96-povodzhe> (Accessed 10 Aug 2014).

6. Kyzym, M.O. and Khaustova, V.Ye. (2012), "Ukrainian experience the formation of cluster structures", *Problemy ekonomiky*, vol. 1, pp. 3—11.

7. The official website of the Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine (2015), "Proposals to improve the Law of Ukraine "On Amendments to the Budget Code of Ukraine (regarding fiscal decentralization)" (reg. Number 4435) and the Tax Code of Ukraine (regarding strengthening the financial base of local governments)", available at: http://www.minregion.gov.ua/attachments/content-attachments/3561/Zminu_budget.pdf, (Accessed 12 Oct 2015).

8. Navruzov, Yu. (2001), "Regional policy in Ukraine: problems, principles, perspectives", *Upravlinnia suchasnym mistom*, vol. 1, pp. 41—50.

9. Sokolov's'ka, I. P. (2007), "Cluster Strategy Business Development", *Materialy III Mizhnarodnoi naukovy-*

praktynoi konferentsii [Proceedings of the III International Scientific Conference], Problemy ta perspektyvy rozvytku pidpriemnytstva v Ukraini [Problems and prospects of business development in Ukraine], Kyiv National Trade and Technical University, Kyiv, Ukraine, pp. 241—242.

10. Official site State Statistics Service of Ukraine (2015), "Construction", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 10 Oct 2015)

11. Reutov, V.Ye. (2010), "Patterns and regional development paradigm", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol.9, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=319>, (Accessed 9 Oct 2014).

12. "Subsidized regions financed with central and local budgets 50 na 50" (2015), *Uriadovyj portal*, [Online], available at: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=248363911, (Accessed 10 Oct 2015).

13. "Interagency Commission has reviewed 108 projects proposed for funding in 2015 at the expense of DFRR" (2015), [Online], *Ministerstvo rehional'noho rozvytku budivnytstva ta zhytlovo-komunal'noho hospodarstva*, available at: <http://www.minregion.gov.ua/news/mizhvidomcha-komisiya-rozglyanula-sche-108-proektiv-yaki-proponuyutsya-do-finansuvannya-u-2015-roci-zarahunok-koshtiv-dfrr-185878/>, (Accessed 10 Oct 2015)

14. "Konstytutsiia Ukrainy" [Elektronnyj resurs] (1996), *The Verkhovna Rada of Ukraine*, available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (Accessed 2 Aug 2015).

15. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), *The Law of Ukraine "On Principles of the State Regional Policy"*, available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/156-19> (Accessed 8 Oct 2015).

16. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), *The Law of Ukraine "On cooperation of local communities"*, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1508-18> (Accessed 2 Oct 2015).

17. The Verkhovna Rada of Ukraine (2006), *The Law of Ukraine "On voluntary association of communities"*, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19> (Accessed 12 Aug 2015).

18. The Verkhovna Rada of Ukraine (2006), *The Law of Ukraine "On Stimulation of Regional Development"*, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/annot/2850-15> (Accessed 20 Aug 2015).

19. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), *The Law of Ukraine "On Approval of National Strategy of Regional Development until 2015"*, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF> (Accessed 3 Oct 2015).

20. Dem'ianenko, L. (2015), "Voluntary association of communities — a positive change in decentralization of power", *Tsentr doslidzhen' sotsial'nykh komunikatsij*, [Online], available at: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=968:rozvitok-teritorialnikh-gromad&catid=8&Itemid=350 (Accessed 6 Oct 2015).

21. *Vprovadzhuiemo reformy* (2015), "The Government has opened access to 2.5 billion USD to finance regional development projects" available at: <http://reforms.in.ua/ua/news/uryad-vidkryv-dostup-do-25-milyardiv-gryven-na-finansuvannya-proektiv-regionalnogo-rozvytku> (Accessed 9 Oct 2015).

Стаття надійшла до редакції 16.10.2015 р.